

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

ПСИХОЛОГІЯ

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни підготовки бакалавра

Галузь знань 24 Сфера обслуговування
Спеціальність (напрямок підготовки) 242 Туризм
Спеціалізація Туризм

Львів - 2018

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Львівським державним університетом
фізичної культури

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки та психології Львівського державного університету
фізичної культури *Матвійчук Тетяна Фартівна*

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Психологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра, напряму підготовки «Туризм».

Предметом вивчення дисципліни «Психологія» є психологічні факти і закономірності діяльності психіки людини, психічні процеси, як складові діяльності та спілкування людей.

Міждисциплінарні зв'язки: Навчальна дисципліна «Психологія» має зв'язки з такими предметами, як педагогіка, педагогічна психологія, анатомія і фізіологія людини, соціологія, конфліктологія та інші.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Вступ до психології.
2. Психічні процеси.
3. Психологія спілкуванні і діяльності.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою курсу «Психологія» є створення загальнотеоретичної бази (оволодіння загально психологічним інструментарієм) для успішного вивчення подальших теоретичних, практичних і прикладних навчальних курсів психолого-педагогічного циклу. Навчальна дисципліна «Психологія» знайомить студентів з системою психологічних понять, що відображають психічну реальність (психіка, свідомість, діяльність, особистість); особливостями психічного відображення людиною навколишньої дійсності у пізнавальних, емоційних та вольових процесах; психології спілкування і діяльності, що розкривають закономірності взаємодії людей в групі та колективі, в процесі індивідуальної та групової взаємодії.

1.2. **Завданням** навчальної дисципліни «Психологія» є озброєння студентів - майбутніх фахівців галузі туризму такими здобутками сучасної

психологічної науки, які б сприяли їх професійному становленню, а також самоактуалізації та самореалізації:

- сприяти формуванню позитивних якостей особистості студента, розширенню його світогляду, впевненості та свідомості;
- озброїти студента основами психологічних знань – методологічних принципів психології, категоріального і понятійного апарату, закономірностей психічних явищ;
- забезпечити спеціальну психологічну освіту майбутніх фахівців галузі туризмознавства шляхом збагачення їх знаннями закономірностей проявів та розвитку психіки у специфічних умовах туристичної діяльності;
- сприяти формуванню у студентів вмій та навичок застосовувати отримані теоретичні знання у майбутній практичній діяльності.

1.3. Вивчення курсу передбачає засвоєння студентами наступних **знань:**

- основні психологічні поняття;
- дослідницькі методи психології;
- психічні процеси, стани і властивості людини;
- характеристики людської особистості та їхній прояв у різних видах діяльності;
- індивідуально-психологічні якості та властивості особистості.

На основі цих знань у студентів повинні бути сформовані наступні **уміння:**

- вільно та осмислено використовувати термінологічний апарат психології;
- застосовувати у практичній діяльності основні методи дослідження психології (спостереження, опитування й експеримент);

- уміти визначати (діагностувати) характеристики та особливості прояву різних психічних процесів, станів і властивостей людини залежно від ситуації та обставин;
- розрізняти індивідуально-психологічні якості та властивості, а також характеристики людської особистості у цілому, з метою найефективнішої взаємодії в різних видах діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 год. / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вступ до психології

Тема 1. Предмет психології, її задачі.

Психологія як цілісна система наук, що розвивається. Приклади явищ, які вивчає сучасна психологія. Психологія як наука про душу. Психологія явищ свідомості. Поведінка як предмет психології. Психологія як наука про факти, закономірності та механізми психологічної діяльності. Розподіл психічних явищ на процеси, становища та явища особистості.

Фундаментальні та прикладні галузі психології. Загальні та спеціальні області психології. Комплекс задач психології в галузях: підвищення ефективності діяльності людини; охорона здоров'я людей; функціонування та розвитку груп, колективів;

Місце психології в системі наук. Зв'язок психології з усіма науками.

Тема 2. Психологічна характеристика особистості.

Поняття особистості у психології. Людина, індивід, особистість, індивідуальність. Особистість як об'єкт і суб'єкт соціальної взаємодії. Склад і структура особистості: спрямованість особистості, що визначає її активність і діяльність); індивідуально-психофізіологічні властивості особистості (статеві, вікові особливості, патологічні зміни, темперамент); соціально-психофізіологічна характеристика особистості (психічні процеси, стани, властивості, характер); соціально-генетичний аспект особистості (задатки,

здібності, досвід людини). Свідоме і несвідоме у структурі особистості. Самосвідомість. «Я-концепція» та її компоненти: когнітивний, емоційно-оцінний, поведінковий. Самооцінка — центральний компонент «Я-концепції»: за рівнем (висока, середня, низька); за співвіднесенням з реальними успіхами (адекватна, неадекватна); за особливістю функціонування (конфліктна, безконфліктна). Рівень домагань. Самоповага. Формування та розвиток особистості. Шляхи, умови, фактори особистісного зростання. Стадії розвитку особистості.

Тема 3. Психічні стани особистості.

Характеристика психічних станів Функціональні: інтелектуальні, емоційні, вольові, психомоторні, мотиваційні. Домінування функціональних станів для успішного здійснення відповідної діяльності. Загальні психічні стани: підйому, гноблення, готовності, апатії, упевненості, невпевненості тощо. Домінування, як визначення своєрідності загального настрою психіки людини. Стенічні психічні стани особистості: активність, піднесення, ентузіазм, мобілізованість психіки, психологічна готовність до діяльності, впевненість, рішучість та ін. Формування відповідних базових основ для виникнення стенічних психічних станів: високого професіоналізму, міцних моральних переконань, стійкої системи ціннісних і смислових утворень особистості, волі, умінь і навичок саморегуляції психічних станів. Астенічні психічні стани особистості: пасивність, втома, втома, тривожність, страх у різних формах його прояву, невпевненість, психічна напруженість, деморалізованість, апатія, фобічні стани, фрустрації та ін.

Змістовий модуль 2. Психічні процеси.

Тема 4. Психічні процеси (відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, уява, емоції і почуття, воля, увага).

Поняття про відчуття: відчуття як первинна форма орієнтування організму в довкіллі. Фізіологічна основа відчуттів: органи чуття, аналізатори, рецептори. Адекватні і неадекватні подразники. Класифікація та види відчуттів: дистантні (зорові, слухові, нюхові), контактні (смакові, больові, тактильні); екстероцептивні; інтероцептивні (органічні відчуття); пропріоцептивні (кінестетичні, статичні). Загальні закономірності відчуттів: пороги чутливості, адаптація, взаємодія відчуттів, сенсibilізація, синестезія, контраст, індукція. Властивості відчуттів: якість, інтенсивність, тривалість, просторова локалізація.

Поняття про сприймання. Природа сприймання. Взаємозв'язки аналізаторів у процесі сприймання. Фізіологічні основи сприймання. Роль моторних компонентів у сприйманні. Сприймання як дія. Загальні властивості та індивідуальні особливості сприймання (предметність, цілісність, структурність, контактність, осмисленість, категоріальність, вибірковість, аперцепція, динамічний стереотип, установка). Ілюзії, галюцинації та їх причини. Класифікація і види сприймання: за провідним аналізатором (зорові, слухові, нюхові, смакові, дотикові, статичні, кінестетичні); за формами існування матерії (простору, руху, часу). Мимовільне та довільне сприймання. Спостереження як форма довільного сприймання.

Поняття про пам'ять. Пам'ять людини (довільна, логічна, опосередкована) і тварини (генетична, механічна). Зв'язок пам'яті людини з її здібностями та діяльністю. Класифікація і види пам'яті: за часом збереження матеріалу (миттєва, короткочасна, оперативна, довготривала, генетична); за переважаючим аналізатором (зорова, слухова, тактильна, смакова, нюхова); за змістом того, що запам'ятовується і відтворюється (образна, словесно-логічна, рухова, емоційна); за характером участі волі у процесах запам'ятовування і відтворення матеріалу (мимовільна і довільна). Процеси і закономірності пам'яті: запам'ятовування (мимовільне - довільне, механічне - логічне, оперативне). Заучування і прийоми його організації. Умови

ефективності запам'ятовування. Відтворення (мимовільне - довільне, впізнавання, пригадування, спогади). Збереження і забування. Індивідуальні особливості і типи пам'яті.

Поняття про мислення. Зв'язок мислення з мовою, мовленням та чуттєвим пізнанням людини. Функціонально-операційна сторона мислення. Мислительні дії й операції (порівняння, аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, конкретизація, класифікація, систематизація). Логічні форми мислення: поняття, судження, умовиводи. Мислення, як діяльність: процес розв'язування задач. Класифікація та види мислення: за змістом (наочно-дієве, наочно-образне, абстрактне); залежно від змісту завдань, до розв'язання яких воно застосовується (технічне, наукове, художнє); за характером завдань (практичне, теоретичне, інтуїтивне, аналітичне); за ступенем новизни й оригінальності (репродуктивне і продуктивне); реалістичне, аутистичне, егоцентричне. Індивідуальні відмінності у мисленні людини (глибина - поверховість, послідовність - непослідовність, самостійність - несамостійність, критичність - некритичність, гнучкість - негнучкість, швидкість - повільність).

Поняття про уяву як вищий пізнавальний процес. Фізіологічна основа уяви. Процеси, основні прийоми створення образів уяви (акцентування, гіперболізація, аглютинація, типізація, схематизація, аналогія). Класифікація та види уяви: у зв'язку із застосуванням волі (активна - довільна; пасивна - мимовільна); залежно від характеру діяльності людини (продуктивна - творча; репродуктивна - відтворююча); за змістом (художня, технічна, наукова). Функції уяви (уявлення дійсності в образах; регулювання емоційних станів; участь у довільній регуляції пізнавальних процесів і станів; формування внутрішнього плану дій). Індивідуальні особливості уяви (широта, змістовність, сила, яскравість, повнота, стійкість, різносторонність, реалістичність, дієвість). Уява та органічні процеси. Ідеомоторні акти. Уява і творчість. Роль уяви в різних видах діяльності (науковій, технічній, художній).

Поняття про емоції і почуття. Функції емоцій і почуттів. Психологічні теорії емоцій, їхня фізіологічна основа. Види емоцій: прості і складні, вроджені і набуті. Види почуттів: моральні, інтелектуальні, естетичні. Форми переживання емоцій і почуттів: афекти, настрої, стрес, пристрасті, потяги. Емоційні стани (страх, тривога, сором, гнів, роздратування, радість та ін.)

Поняття про волю. Ознаки вольової поведінки. Функції волі (спонукальна і гальмівна; спрямовуюча і регулююча). Природа волі (реактивна, рефлекторна, мотиваційна, регуляційна, «вольового вибору»). Вольова регуляція поведінки: внутрішня і зовнішня. Внутрішній (інтернальний) та зовнішній (екстернальний) локус контролю. Критерії вольової поведінки. Вольові дії (довільні і мимовільні). Простий і складно вольовий акт. Основні фази (структура) складної вольової дії. Потяг, бажання, хотіння як форми прояву волі. Класифікація вольових якостей особистості: первинні (базальні) - сила волі, енергійність, наполегливість, витримка, сміливість тощо; вторинні (характерологічні) - хоробрість, рішучість, упевненість у собі, самоволодіння та ін.; третинні (морально-ціннісні) - відповідальність, принциповість, обов'язковість, ініціативність, діловитість та ін. Розвиток та виховання вольової активності людини: позитивні та негативні вольові якості.

Поняття про увагу Функції уваги. Види уваги: мимовільна (пасивна) і довільна (активна), післядовільна; природня і соціально-обумовлена; безпосередня й опосередкована; чуттєва, інтелектуальна, моторна. Форми уваги: зовнішня і внутрішня; колективна, групова, індивідуальна. Властивості уваги: спрямованість, зосередженість, стійкість, тривалість, концентрація, інтенсивність, коливання (флуктуація), розподіл, перемикування, обсяг, широта, активність. Основні критерії розвинутої уваги.

Змістовий модуль 3. Психологія спілкуванні і діяльності.

Тема 5. Психологічні закономірності спілкування і взаємодії людей.

Поняття про спілкування. Взаємне спійняття і розуміння. Роль першого враження у виникненні психічного контакту. Взаємна оцінка та взаєморозуміння. Соціальна та психологічна функції спілкування. Засоби спілкування: мова і мовлення в психічному розвитку людини. Невербальні засоби спілкування, їхня роль у діяльності вчителя. Фізіологічні механізми мовної діяльності. Види мови і мовлення: монологічне, діалогічне; усне, письмове; внутрішнє, зовнішнє. Елементи мови і мовлення. Функції мови і мовлення: експресивна, змістова. Функції спілкування: регулювання спільної діяльності; пізнання і формування свідомості людини; самовизначення індивіда. Форми спілкування: анонімне; функціонально-рольове; педагогічне. Ефективність та стилі спілкування («спільна творчість», «дружня прихильність», «загравання», «залякування», «дистанція», «менторський»). Оволодіння навичками спілкування.

Тема 6. Психологія міжособистісного спілкування.

Особистість у групі.

Сприймання і розуміння людьми один одного як аспект міжособистісного спілкування. Взаємини та ставлення. Функції спілкування (комунікативна, перцептивна, інтерактивна). Взаємний вплив та пізнання у процесі міжособистісного спілкування. Типові труднощі і техніка міжособистісного спілкування. Кризи і конфлікти в житті людини. Класифікація груп у психології. Рівні соціально-психологічного розвитку груп. Вплив групи на особистість та особистості на групу. Референтні групи й особистість. Проблема конформізму і нонконформізму.

3. Рекомендована література

1. Абульханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности. - М.: Наука, 1980. - 334 с.
2. Андреева О. А. Техника тренировки памяти. — Екатеринбург, 1992.

3. Асмолов А. Г. Психология личности. Принципы общепсихологического анализа: Учебник. — М.: МГУ 1990.
4. Богданова Т. Е., Корнилова Т. В. Диагностика познавательной сферы ребенка. — К., 1997.
5. Веккер Л. М. Психические процессы. — В 3-х т. — Л., 1974-1981.
6. Выготский Л. С. История развития высших психических функций // Собр. сочин. : В 6 т. - М.: Педагогика, 1983. - Т. 3. - 328 с.
7. Выготский Л. С. Проблемы развития психики. Собрание сочинений. — М.: Педагогика, 1983. — Том 3.
8. Выготский Л. С. психология. М.: изд-во Эксмо-Пресс, 2000. — 1008 с. (Серия «Мир психологам»).
9. Гамезо М. В., Домашенко И. А. Атлас по психологии: Учеб. пособие. - М., 1986.
10. Гениями не рождаются. Общество и способности человека. — М., 1989.
11. Данилов Н. Н., Крылова А. Л. Физиология высшей нервной деятельности. — Ростов на Дону: Феникс, 2001. — 480 с.
12. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. — С-Пб.: Изд-во «Питер-Ком», 1999. - 368 с.
13. Долинська Л. В, Гоголь О. В., Зінченко Л. М. Педагогічне мовлення. — К, 1996.
14. Скрипченко О., Долинська Л., Огороднійчук З. та ін. Загальна психологія: Курс лекцій. — К., 1997.
15. Скрипченко О., Долинська Л., Огороднійчук З. та ін. Загальна психологія: Навч. посіб. — К.: «А.П.Н.», 1999 — с. 463.
16. Загальна психологія: практикум / Укладач З. В. Огороднійчук. — К, - 2004. - 195с.
17. Заика Е. В. Экспериментальная психология памяти: основные методики и результаты исследований. — Х., 1992.
18. Занюк С. Психологія мотивації та емоцій. — Луцьк, 1997.
19. Иванов Е. Ф. Психология мышления и памяти: Учеб. пособ. — Х.: ХГУ, 1990.
20. Изард К. Эмоции человека. — М., 1980.
21. Ильин П. М. Психология воли. - С.-П., 2000.
22. Каган М. С. Мир общения. — М.: Политиздат, 1988. — 319 с.
23. Левитов Н. Д. Психология характера. — М., 1969.
24. Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики. — Л., 1968.
25. Леонтьев Д. А. Очерк психологии личности. — М., 1997.
26. Ломов Б. Ф. Проблема общения в психологии. — М.: Наука, 1981.
27. Лурия А. Р. Об историческом развитии познавательных процессов. - М.: Наука, 1974. - 172 с.
28. Лурия А. Р. Язык и сознание. - М.: Изд-во МГУ, 1979. — 319 с.
29. М'ясоїд П. А. Загальна психологія. Навч. посіб. — К.: Вища школа. — 276 с.
30. Максименко С. Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці: методологія, методи, програми, процедури. — К., 1998.

31. Мерлин В. С. Структура личности: характер, способности, самосознание: Учебное пособие к спецкурсу «Основы психологии личности». — Пермь, 1990.
32. Небылицын В. Д. Темперамент/ Психология индивидуальных различий: Тексты. — М., 1982.
33. Немов Р. С. Психология. Общие основы психологии. — Кн. 1. — М.: Просвещение. Владос, 1994. — 576 с.
34. Немов Р. С. Психология. Психодиагностика. — Кн. 3. — М., 1993.
35. Обозов Н. Н. Психология межличностных отношений. — К., 1990.
36. Общая психология. Учебник для студентов пединститутов / Под ред. А. В. Петровского. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: Просвещение, 1986.
37. Основи психології .: Підручник /За заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. - 4-е вид., стереотип. — К.: Либідь, 1999. — 632 с.
38. Петровский А. В. Личность. Деятельность. Коллектив. — М.: Политиздат, 1982. — 254 с.
39. Платонов К. К. Структура и развитие личности. — М., 1986.
40. Болтівець С. І., Бастун Н. А., Васьківська С. В. та ін. Практична психологія. Методи вивчення особистості. — Вип. І. — Суми: «Мрія», 1992.
41. Психологія. Підручник /За ред. Ю. Л. Трофімова. — К.: Либідь, 1999.- 558с.
42. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. — СПб: Изд-во «Питер», 2000. — 712 с. (Серия «Мастера психологии»).
43. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. —С.-П., 1999. —420 с.
44. Сидоренко Е.В. Методы математической обработки в психологии. - СПб, - М, 1996.
45. Симонов В. П., Ершов П. М. Темперамент, характер, личность. — М., 1984.
46. Симонов П. В. Потребностно-информационная теория эмоций // Вопросы психологии. — 1982. — №6.
47. Способности и одаренность в детские годы. — М.,1984.
48. Фрейд З. Психология бессознательного: сборник произведений. - М.: 1989.
49. Хрестоматия по истории психологии /Под ред. П. Я. Гальперина, А. П. Жадан. - М.: МГУ, 1980.
50. Хьел Л., Зиглер А. Теории личности. — Москва-Харьков-Минск, 1999.
51. Шабанов П. Д., Бородкина Ю. С. Нарушения памяти и их коррекция. - Л.: 1989.
52. Шостак В. І. Природа наших відчуттів. — К., 1989.
53. Юсупов И. М. Психология взаимопонимания. — Казань, 1991.

Інформаційні ресурси

1. Базова та допоміжна література розміщена в електронній бібліотеці на інтернет-ресурсі: www.psytopos.lviv.ua <http://www.psy.msu.ru>, <http://psylib.kiev.ua/>; www.psychology.net.ru; www.openweb.ru; www.myword.ru <http://lib.pu.if.ua>. — Сайт

наукової бібліотеки Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника.

2. <http://www.pu.if.ua/depart/PedagogicalPsychology/ua/4228/> - кафедра педагогічної та вікової психології.
3. <http://www.nbuv.gov.ua/>- Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
4. <http://hklib.npu.edu.ua/>- Наукова бібліотека національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.
5. <http://www.koob.ru/>- електронна бібліотека «Куб».
6. <http://upsihologa.com.ua/>- портал професійних психологів України «У психолога»

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Форма контролю: екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Тестові завдання для визначення рівня знань студентів у балах по кожному змістовному модулю.

Психологічні ситуації та задачі.